

Den ekonomiska omställningen i Sydamerika

Avbrotten i de internationella förbindelserna och de enorma rustningsbehoven ha under krigsåren i såväl krigförande som neutrala länder framkallat betydande ekonomiska och sociala förändringar. Icke minst framträdande äro de förändringar, som inträtt i den industriella produktionen och dess betingelser. Den särskilt betydelsefulla roll, man under detta krig allmänt tillmäter de produktiva krafterna och de ekonomiska förhållandena överhuvud, torde ha lett till att omställningen på produktionslivets område blivit mera framträdande under det pågående kriget än under det förra. Säkerligen kommer också omställningen att starkt sätta sin prägel på den framtida utvecklingen.

Med tanke på Sveriges stora beroende av förbindelserna med andra länder, är det givetvis av vikt att bilda sig en uppfattning om de faktorer, som kunna väntas bli bestämmande för de internationella konkurrensförhållandena i en tid, då vapnen åter lagts ned. Vid dylika framtidsspekulationer torde man dock även behöva räkna med att den handelspolitiska islossningen icke kan bli fullständig. Redan före kriget underkastades handeln en ganska omfattande kontroll. Även om denna kontroll efter kriget i många avseenden kommer att ha en annan karaktär än förr, så torde den dock på det hela taget knappast komma att vara mindre än då. Den på ökad självförsörjning inriktade produktionen kommer en tid framåt att kräva mångahanda skyddsåtgärder. Härtill kommer att viktiga handelspolitiska förankringar uppstått under kriget, som efter detsamma åtminstone icke på kortare sikt kunna

Tab. 5. Sydamerikas produktion av vissa råvaror 1938 samt

L a n d	Areal 1 000 km ²	Folkmängd den 31/12 1939	Produktion år 1938 av							
			Vete, 1 000 lbs	Kött, 1 000 ton (Uppskattn.)	Kaffe, prod. el. exp. 1 000 lbs	Kakao, prod. el. exp. 1 000 lbs	Socker, 1 000 lbs	Linfrö, 1 000 lbs	Ull, 1 000 ton	
Argentina	2 793	13 132	103 187	2 044	—	—	—	4 646	14 100	179
Bolivia	1 090	3 400	—	—	—	—	—	—	—	6
Brasilien	8 511	40 900	1 503	1 089	14 041	1 348	—	11 004	—	19
Chile	742	4 940	9 665	135	—	—	—	—	—	16
Colombia	1 139	8 986	—	—	2 650	—	—	410	—	—
Equador	455	3 000	—	—	137	153	—	219	—	1
Paraguay	397	970	—	—	—	—	—	76	—	—
Peru	1 249	7 000	1 031	24	25	—	—	3 680	—	9
Uruguay	187	2 147	4 208	235	—	—	—	—	1 124	50
Venezuela	912	3 650	—	—	390	154	—	260	—	—
Kolonier m. m.	493	559	—	—	—	—	—	—	—	—
S:a Syd.	17 968	88 680	121 200	—	17 370	1 790	—	22 300	15 224	280
Hela världen	132 700	2 170 000	1 651 400	—	23 200	7 790	—	175 000	32 400	1 800
Syd. i % av världen .	13,5	4,1	7,3	—	74,9	23,0	—	12,7	47,0	15,6

L a n d	Import 1937 milj. guld \$	Utrikeshandel år 1937 med fördel-													
		därav i % från nedanstående länder					Olika varuslag i % av importen								
		U. S. A.	Engl.	Tyskl.	Sverige	Övr.	Petr.	Kol. o. koks	Droger o. kem.	Silke	Bonnüll	Papp o. papper	Järn o. stål	Mask. o. app.	Övr. varusl.
Argentina	285	16,1	20,7	10,7	1,7	50,8	9,2	5,3	6,5	5,3	7,8	5,0	12,1	13,5	35,3
Bolivia	13	27,7	7,9	13,3	1,4	49,7	5,7 ⁴	0,6	3,5	0,3	4,3	0,9	2,2	37,9	44,6
Brasilien	198	23,0	12,1	23,9	2,2	38,8	6,5	4,4	3,6	0,7	1,1	2,0	13,8	26,3	41,6
Chile	52	29,1	10,9	26,0	1,2	32,8	6,1	—	7,6	0,2	9,4	1,8	9,8	19,9	45,2
Colombia	57	48,4	18,8	13,4	—	19,4	0,8	—	8,3	0,3	15,2	3,7	11,5	23,2	37,0
Equador	7	39,6	10,1	24,1	0,8	25,4	3,9	—	8,6	2,6	10,5	4,3	8,5	14,3	47,3
Paraguay	6	7,6	8,9	14,0	—	69,5	4,4 ⁸	—	3,9	2,8	19,0	2,1	11,0	12,0	44,8
Peru	36	35,4	10,3	19,7	0,9	33,7	1,8	—	0,1	5,2	1,8	6,9	2,5	9,8	27,1
Uruguay	39	13,6	16,8	10,5	—	59,1	12,9	—	5,2	—	1,8	—	1,8	3,6	4,5
Venezuela	54	52,9	9,3	13,6	—	24,2	1,5 ¹⁰	—	8,1	—	15,9	2,6	3,2	20,0	48,7

¹ Källa: Statistical Yearbook of the League of Nations 1940/41, Geneva 1941.

² Källa: International Trade Statistics 1938, League of Nations, Geneva 1939.

³ Därav: vete 20,6 %, majs 25,9 %, linfrö 11,9 %.

⁴ Bolivias fördelning av importen på olika varuslag gäller året 1933.

⁵ Därav tennmalm 69,4 %.

⁶ Därav sodanitrat 17,7 %.

⁷ Därav kakao 30,4 %.

utrikeshandel 1937 med fördelning på länder och varuslag

nedanstående råvaror¹:

Bomull, 1 000 lbs	Tobak, 1 000 lbs	Järnmal, 1 000 ton (metallinneh.)	Tackjärn, 1 000 ton	Stenkol, 1 000 ton	Mineraloljor 1 000 ton	Diverse malmer (metallinnehåll):					
						Antimon, ton	Vanadin, ton	Koppar, 1 000 ton	Bly, 1 000 ton	Tenn, 1 000 ton	Zink, 1 000 ton
709	203	2 432	215	.	.	23,7	1,9	15,3
—	—	18	9 437	.	2,9	13,1	25,9	10,7
4 313	925	640	122	907
—	77	950	...	2 044	.	.	.	351,5	0,9	.	.
63	331	3 010
—	302
126	78
—	75	2 097	1 010	833	37,5	58,0	0,1	14,6
859	6	6	28 071
—
6 070	1 400	1 590	122	3 363	35 930	10 662	833	391,9	95,7	27,9	40,6
62 900	23 100	74 000	82 550	1 232 000	272 557	35 600	2 677	2 026	1 783	164	1 877
9,7	6,1	2,1	0,15	0,27	13,2	29,9	31,1	19,3	5,4	17,1	2,2

ning på länder och varuslag²:

Exp. 1937 milj. guld \$	därav i % till nedan- stående länder					Olika varuslag i % av exporten								Per capita- handel i gulddollar ¹¹	
	U. S. A.	Engl.	Tyskl.	Sverige	Övr.	Frukt	Kaffe	Kött, hudar, ull	Bomull	Koppar	Mine- raloljor	Guld	Övr. varusl.	Imp.	Exp.
448	12,8	29,1	6,8	1,3	50,0	.	.	26,9	73,1 ³	21,7	34,1
27	7,3	59,9	1,1	0,4	31,3	2,3	.	2,1	95,6 ⁵	3,8	7,9
207	36,2	9,1	17,1	2,1	35,5	3,8	42,1	8,6	18,9	.	.	.	26,6	4,8	5,1
114	22,5	19,5	9,5	3,8	44,7	1,0	.	7,5	.	53,3	.	.	38,2 ⁶	10,5	23,1
62	56,6	0,5	12,4	.	30,5	3,8	53,8	2,7	.	.	19,0	17,4	3,3	6,3	6,9
8	33,2	2,7	21,9	0,2	42,0	3,5	15,0	1,0	.	.	13,4	.	67,1 ⁷	2,3	2,7
5	7,8	10,7	17,5	.	64,0	0,3	.	19,0	36,7	.	.	.	44,0 ⁹	6,2	5,2
55	22,2	22,8	13,7	0,9	40,4	.	.	1,5	24,3	13,9	30,3	0,2	29,8	5,1	7,9
46	14,1	24,1	13,4	.	48,4	.	.	79,5	20,5	18,2	21,4
150	13,7	5,4	2,4	.	78,5	.	4,5	0,8	.	.	90,5	1,8	2,4	14,8	41,3

³ Paraguays fördeln. av importen på olika varuslag gäller året 1936.

⁵ Därav quebrachoextrakt 19,1 %.

⁹ Venezuelas fördeln. av importen på olika varuslag gäller året 1935.

¹¹ Som jämförelse kan nämnas, att per capitahandeln 1937 var för hela världen (utom Spanien): import 7,7, export 7,2 gulddollar; för Europa (utom Spanien): 23,7 resp. 18,1; för England: 58,5 resp. 32,0; för Sverige: 50,7 resp. 47,9; för Tyskland: 16,4 resp. 17,8 samt för U. S. A.: 13,6 resp. 15,0 gulddollar.

ryckas loss, framför allt icke när på produktionens och andra områden en anpassning länderna emellan ägt rum. Sålunda kan bl. a. »storrumpolitiken» ej anses såsom ett tomt slagord. Den har under krigsåren blivit en viss realitet i alla världsdelar och kommer säkerligen att sätta sina spår även på fredstidens internationella förbindelser, hur krigsutgången än kommer att gestalta sig.

Av stort intresse är ur dessa synpunkter utvecklingen på de sydamerikanska marknaderna och det interamerikanska samarbetet.

Varuutbytet med de sydamerikanska staterna har för Sverige liksom för många andra europeiska stater haft en ej ringa betydelse. Argentina, Brasilien och Chile, de s. k. ABC-staterna, kommo för Sveriges vidkommande i första hand och härvid i nämnd ordningsföljd. Import av sydamerikanskt ursprung uppgick 1938 emellertid blott till 6,7 % av det totala varuutbytet och exporten stannade vid 3,7 %. Det är emellertid icke blott varuutbytets omfattning utan även dess sammansättning, som bestämmer dess betydelse. Det var icke blott njutningsmedel som kaffe, som härrörde från dessa marknader, utan även många viktiga livsmedel och råvaror, såsom kött, spannmål, oljekakor, ull, bomull, hudar, metaller m. m. I utbyte härför fann Sverige avsättning för högvärdiga verkstadsprodukter, pappersmassa, papper, trävaror o. a. Det har av denna anledning varit av stor betydelse att kontakten med de sydamerikanska länderna under kriget kunnat upprätthållas medelst lejdtrafiken. Vilket avseende, som fästes vid framförallt de framtida förbindelserna, framgår även av de senaste planerna på att utöka den svenska representationen i de transatlantiska staterna.

Förändringarna inom utrikeshandeln

Vid krigsutbrottet hade man på nya världens båda kontinenter hoppats på en snabbt stigande krigskonjunktur med ökad

avsättning och ökade priser. Dessa förhoppningar visade sig emellertid allt för optimistiska för att så gott som fullständigt grusas vid blockadåtgärdernas skärpning, Frankrikes fall och Italiens inträde i kriget. För Sydamerikas vidkommande återstod av de europeiska förbindelserna endast ett begränsat handelsutbyte med England, Spanien och Portugal.

Betydelsen av de europeiska handelsförlusterna belyses av att 43 % av de latinamerikanska ländernas import under 1938 kom från Europa medan icke mindre än över 54 % av exporten gick till vår världsdel. U. S. A:s andel stannade vid 34 % av importen och 30 % av exporten. En betydande nyorientering på det handelspolitiska planet blev därför en tvingande nödvändighet, samtidigt som stora ansträngningar måste göras för att anpassa produktionen efter de nya förhållandena.

Den handelspolitiska omställningen skedde huvudsakligen på två vägar, dels genom en utökning av förbindelserna med U. S. A. och Canada dels genom en intensifiering av handeln de sydamerikanska staterna sinsemellan.

Varuutbytet med U. S. A. kunde icke utvecklas utan svårigheter, då U. S. A. för det sydamerikanska näringslivet icke erbjuder samma naturliga kompletteringsmöjligheter som Europa. Behovet av industriella produkter kan visserligen ehuru med vissa omställningssvårigheter huvudsakligen tillgodoses av U. S. A., men i fråga om flertalet jordbruksprodukter och en del råvaror äro de båda parterna under normala förhållanden konkurrenter. Omkring 40 % av *Latinamerikas* (samtliga syd- och mellanamerikanska stater) totala utförsel lär sålunda konkurrera med U. S. A:s export.

U. S. A. hade under åren före kriget gjort stora ansträngningar för att öka sin export till de sydamerikanska länderna, varvid även viss hänsyn togs till ländernas egna avsättningsbehov. Bortsett från utbytetssvårigheterna hade U. S. A. på den sydamerikanska marknaden även att möta exportoffensiven från andra länder, såsom framförallt från Tyskland och i

icke obetydlig utsträckning även från England, Frankrike, Italien och Japan. De sydamerikanska staterna begagnade sig skickligt av detta handelspolitiska läge, varvid de vinnlade sig om att uppnå en fördelning av handeln, som på bästa sätt tillgodosåg både export- och importbehoven. Med krigsutbrottet och den tilltagande avspärningen gick denna gynnsamma position förlorad och beroendet av U. S. A. blev ännu starkare än det var under 1914—18 års världskrig. U. S. A. kunde nu med framgång förverkliga planerna på en exportexpansion och på ett intensivare interamerikanskt samarbete. De sydamerikanska ländernas industrialisering ökade även U. S. A:s exportmöjligheter till dessa marknader. De till följd av U. S. A:s begränsade importbehov uppstående förskjutningarna i de sydamerikanska staternas betalningsbalanser utjämnades delvis med avsevärda krediter till dessa länder. U. S. A. bemödade sig emellertid att i så stor utsträckning som möjligt tillmötesgå även deras exportbehov.

För att förhindra, att den under kriget uppkommande överproduktionen av vissa sydamerikanska exportvaror skulle leda till okontrollerade konkurrensförhållanden och prissänkningar slötos en del avtal, och särskilda centrala institutioner tillsattes, såsom Inter American Export Corporation, The American Coffee Board o. a. De sydamerikanska staterna tillgrepo bl. a. olika stödåtgärder, såsom uppköp av överskottsproduktion, varvid U. S. A. i en del fall lämnar finansiellt bistånd.

Utvecklingen av handelsutbytet mellan U. S. A. och de *latinamerikanska* länderna uppvisar emellertid generellt sett olika faser, vilket delvis framgår av tabell 6 å följande sida.

Vid bedömning av dessa siffror bör dock observeras, att det här rör sig om värdeuppgifter, som alltså även influerats av den mycket starka prisstegringen inom utrikeshandeln.

I den första fasen efter krigsutbrottet och än mera sedan avspärningen mellan kontinenterna under 1940 blivit mera fullständig ökade som nämnt U. S. A:s export till de sydameri-

Tab. 6. Latinamerikas handelsutbyte med Förenta staterna i miljoner dollars

	sept. 1938— sept. 1939	sept. 1939— sept. 1940	sept. 1940— sept. 1941
Latinamerikas införsel från Förenta staterna	500	738	809
Latinamerikas utförsel till Förenta staterna	470	615	872
Saldo	— 30	— 123	+ 63

kanska staterna, medan importen från dessa länder trots alla ansträngningar icke kunde öka i motsvarande grad. Sedan U. S. A:s leveranser till de allierade väsentligen stegrats och särskilt efter deras inträde i kriget ändrade varuutbytet karaktär. I första hand var det de gigantiska rustningsbehoven som medförde, att exporten måste inskränkas. Leveranserna till Sydamerika hade emellertid kommit att åtnjuta en viss särställning i så måtto, att de på U. S. A:s prioritetsskala visserligen kommo efter rustningsindustriens behov och leveranserna enligt Lend- and Lease-Act men före de inhemska civila behoven. Numera har emellertid denna förmånsställning reducerats, så att det krigförande Brasiliens importanspråk visserligen jämställas med de civila behoven, men de övriga staterna behandlas mindre gynnsamt allt efter deras ställningstagande i stormaktskriget. Inskränkningarna av de nordamerikanska leveranserna ha på många håll redan skapat avsevärda svårigheter i ländernas näringsliv. U. S. A:s begränsning av inköpen av sydamerikanska konsumtionsvaror har ävenledes bidragit till att försämra läget. I stället har emellertid en särskilt gynnsam konjunktur uppkommit för sydamerikansk export av krigsviktiga råvaror.

Hämmande på utrikeshandeln mellan Nord- och Sydamerika har för övrigt den på båda hållen föreliggande tonnagebristen varit. De sydamerikanska sjötransporterna försiggingo tidigare i stor utsträckning på utländska kölar. Brasilien var den

enda av ABC-staterna, som själv ägde en större handelsflotta. Argentina är dock numera i färd att skaffa sig en mindre handelsflotta, bl. a. genom statliga inköp av kvarstannade europeiska fartyg.

Följande siffror gällande ABC-staterna återspegla till en viss grad de ovan berörda förskjutningarna inom den sydamerikanska utrikeshandeln.

Tab. 7. ABC-staternas utrikeshandel under kriget

	Argentina		Brasilien		Chile
	milj. Peso	milj. ton	milj. Milreis	milj. ton	milj. Peso
1939					
Import	1 338	9,75	4 984	4,0	411
Export	1 573	12,87	5 616	4,2	671
Saldo	+ 235		+ 632		+ 260
1940					
Import	1 499	8,09	4 964	3,7	507
Export	1 428	9,46	4 961	3,2	679
Saldo	- 71		- 3		+ 172
1941					
Import	1 276	6,47	5 514	4,0	525
Export	1 464	6,24	6 720	3,5	782
Saldo	+ 188		+ 1 216		+ 257
1942					
Import	1 270	4,5	—	—	—
Export	1 780	5,3	—	—	—
Saldo	+ 510		—	—	—

De för Argentina och Brasilien lämnade kvantitetsuppgifterna visa en anmärkningsvärd avvikelse från värdesiffrorna och vittna om att prisstegringen varit mycket kraftig inom den sydamerikanska utrikeshandeln. Medan de argentinska värdesiffrorna på importsidan från 1939 till 1942 sjunkit med blott omkring 4 % ha importkvantiteterna reducerats med över 50 %.

Exporten ökade däremot värdemässigt med över 13 % under samma tid, medan samtidigt en kvantitativ tillbakagång om icke mindre än 60 % kan konstateras. Även i Brasilien förefaller prisstegringen ha varit starkare inom exporten än inom importen.

Det måste dock även beaktas, att en betydande förändring inträtt i fråga om utrikeshandelns sammansättning, vilken generellt sett torde ha medfört ett ökat värde per viktenhet. På importsidan torde sålunda införsel av maskinella utrustningar ha gjort sig gällande, fastän i mindre utsträckning under den senare delen av kriget. På exportsidan har försäljningen av livsmedel gått tillbaka till förmån för utförseln av metaller och malmer. Särskilt tydlig är denna utveckling inom den chilenska utrikeshandeln, där kopparexporten 1941 uppgick till 60 % av det totala värdet mot 54 % 1940 och 50 % 1939. I oktober 1942 utgjorde utförseln av mineraliska produkter nära 90 % av hela exportvärdet.

ABC-staternas liksom de flesta övriga sydamerikanska staternas handelsbalans uppvisar under normala förhållanden en rätt betydande aktivitet. Med överskottet betalas andra länders tjänster, d. v. s. framför allt sjötransporterna. Till följd av att de europeiska exportmarknaderna bortföll, förändrades handelsbalansen väsentligt från 1939 till 1940. I Argentina förbyttes aktivsaldot mot ett passivsaldo, medan för Brasiliens vidkommande en utjämning av handelsbalansen inträdde. I Chile minskades aktivsaldot till följd av ökat importvärde, medan exportvärdet förblev detsamma. Samtidigt reducerades dock sannolikt exportkvantiteten. ABC-staternas import hade 1940 synbarligen en gynnsammare utveckling än exporten beroende på U. S. A:s betydande leveransförmåga under detta år. 1941 inträdde en ökning av exportvärdet, som åter föranledde en förbättring av handelsbalansen. Särskilt kraftig var saldoökningen i Brasilien, där en avsevärd stegring av exportvärdet ägt rum. I Argentina förvandlades

1940 års passivsaldo åter till ett betydande aktivsaldo för 1941 men huvudsakligen beroende på importens nedgång. Den kraftiga saldoförbättringen under 1942 föranleddes av en exportökning, som emellertid blott var av värdemässig art.

Av de lämnade siffrorna framgår även skillnaden i Brasiliens och Argentinas möjligheter att hävda sin utrikeshandel under kriget. Detta beror dels på den nämnda utrikespolitiska orienteringen av U. S. A:s handelspolitik dels på Brasiliens bättre kompletteringsmöjligheter i varuutbytet med U. S. A. och övriga amerikanska länder. Medan Argentinas handel uppvisar en tillbakagång på handelsbalansens båda sidor, har utvecklingen gestaltat sig gynnsammare för Brasilien. Från 1940 till 1941 har för övrigt även en kvantitativ ökning av den brasilianska handelsomsättningen ägt rum givetvis dock icke i samma proportion som i fråga om värdena. I Argentina har importminskningen framför allt med avseende på industriella produkter framkallat försörjningsbrister, som föranlett staten att införa en del kontingenteringar och ransoneringar.

Den av importsvårigheterna framkallade varuknappheten samt de höga priserna och frakterna inom den återstående handeln ha i de flesta sydamerikanska länderna givit upphov till en allt efter omständigheterna kraftig prisstegring. Då tillförlitliga indextal rörande prisetförhållandena icke stå att få, är det emellertid svårt att bilda sig en bestämdare uppfattning härom.

I stort sett synes prisstegringens tyngdpunkt vila på industriella råvaror och produkter. Men även livsmedlen ha på sina håll stigit ganska kraftigt i pris, med undantag givetvis för sådana produkter, som på grund av exportsvårigheter äro föremål för överproduktion. För dylika livsmedelsprodukter har en viss prissänkning inträtt, vilken emellertid i regel begränsats medelst minimipriser och stödköp, såsom exempelvis varit fallet i fråga om spannmål i Argentina.

Levnadskostnaderna ha med undantag för vissa länder så-

som Columbia och Venezuela undergått en viss och delvis icke obetydlig höjning. Anmärkningsvärt kraftig har den varit i Bolivia och Chile och rätt så betydande även i Peru och Brasilien. I Brasilien ha levnadskostnaderna ökat väsentligt efter landets inträdande i kriget. Priset på det ur folkförsörjnings-synpunkt viktiga riset har exempelvis numera fyrdubblats jämfört med 1939. Även i Argentina uppvisa levnadskostnaderna trots överproduktion på vissa punkter en märkbar höjning.

I de flesta sydamerikanska länderna har även en viss penningriklighet gjort sig gällande och har på sina håll främjat tendensen till spekulativ företagsbildning. Orsakerna till detta penningöverflöd ha allt efter omständigheterna varit ganska olika. Gemensam för flertalet länder är den likviditet, som uppkommit i samband med varuknapphet och lagerutförsäljning. I en del länder såsom framför allt i Brasilien har den tilltagande exportkonjunkturen och utländska krediter bidragit till denna utveckling. I Brasilien har sålunda inlåningen i bankerna kraftigt tilltagit medan sedelomloppet samtidigt visat en betydande ökning. Det brasilianska sedelomloppet steg från augusti 1939 till september 1942 med nära 80 %. I vissa länder synas även de genom krisen ökade statsutgifterna ha påverkat penningmarknaden. I Argentina har exempelvis stödet för de nödlidande exportgrenarna tidvis uppgått till omkring hälften av de totala statsutgifterna.

Det ökade samarbetet mellan de sydamerikanska staterna

Det under kriget uppkomna handelspolitiska läget har i hög grad främjat de av U. S. A. sedan gammalt omhuldade planerna på en panamerikansk intressegemenskap av såväl ekonomisk som politisk natur. På de panamerikanska konferenserna ha sålunda de olika vägarna härtill varit föremål för diskussioner och förhandlingar. De stort anlagda planerna på en enhetlig reglering av tullarna, en samordning av valutaför-

hållandena med dollarn som grundval och skapandet av en panamerikansk bank ha mött starkt motstånd, framför allt från Argentinas och Chiles sida. Många praktiska resultat på väg mot en starkare intressegemenskap mellan de amerikanska parterna ha dock uppnåtts. Valutaöverenskommelser och avtal om tullnedsättningar mellan U. S. A. och en del sydamerikanska stater, framför allt med Brasilien, ha sålunda slutits. U. S. A:s inställning till de panamerikanska spörsmålen har i vissa avseenden ävenledes ändrats med landets inträde i kriget. Politiska och strategiska överväganden ha i högre grad kommit att inverka på de ekonomiska planerna.

Sedan krigsutbrottet ha de sydamerikanska länderna strävat efter att öka varuutbytet sinsemellan. Då krigets utveckling begränsade möjligheterna att intensifiera förbindelserna med U. S. A., blevo dessa ansträngningar alltmera nödvändiga. U. S. A. har icke ställt sig hindrande i vägen för dessa strävanden utan tvärtom främjat dem. Fördelaktiga handelsöverenskommelser ha slutits och betydande ömsesidiga tullnedsättningar beviljats. Man bemödar sig även att så mycket som möjligt förbättra de mycket bristfälliga kommunikationerna länderna emellan. Även tonnagebristen har medverkat till att järnvägsnäten och landsvägarna utbyggas; man håller bl. a. på att färdigställa en panamerikansk autostrada. Med tanke på de tämligen likartade produktionsförutsättningarna i de olika länderna måste de hittills uppnådda resultaten anses som ganska anmärkningsvärda.

Enligt Foreign Commerce Weekly, amerikanska handelsdepartementets organ, hade de *latinamerikanska* ländernas import från varandra, som 1938 endast uppgick till 9 % av Latinamerikas totalimport, sedan 1940 ökats till 12 %. Motsvarande siffra på exportsidan hade ökats från 6 till 7 %. Det föreligger emellertid väsentliga skillnader i detta avseende de olika länderna emellan, och utvecklingen av handeln mellan de *latinamerikanska* länderna har först under de senaste två krigs-

åren på allvar kommit igång. Värdet av Mexikos handel med de *latinamerikanska* länderna översteg år 1941 föregående års siffror med 80 % på import- och med hela 190 % på exportsidan. Brasiliens export till systerrepublikerna var under de första 10 månaderna 1941 80 % högre än under samma tid ett år tidigare. Brasiliens andel i Argentinas import har fördubblats under kriget. För Argentinas vidkommande ökade det sammanlagda värdet av varuutbytet med Latinamerika med 30 % från år 1940 till 1941. Chiles export till *Latinamerikas* länder ökade under samma tid med 90 %.

Industrialiseringens frammarsch

Den berörda interna expansionen av Sydamerikas utrikeshandel står till ej ringa del i samband med genomförandet av de på flera håll rätt omfattande industrialiseringsprogrammen. Vid sidan om de enskilda ländernas egna behov ha även de ökade avsättningsmöjligheterna i grannländerna bidragit till det industriella uppsvinget. Det industriella uppbyggnadsarbetet har i många fall medfört en ökad import av råvaror och bränslen. Förutom de sydamerikanska ländernas egna försörjningsbrister ha även U. S. A:s nära nog obegränsade behov av krigsviktiga varor lett till en väsentlig ökning av produktionen av framför allt råvaror. Tonnagebristen lär emellertid även ha ökat strävandena att förädla råvarorna, innan de utskickas. U. S. A. har i ett stort antal fall lämnat sitt bistånd vid industrialiseringsplanernas genomförande och detta icke blott, när de själva varit direkt intresserade av resultaten. Sålunda har U. S. A. placerat kapital i både äldre och nya industrier, lämnat stora engångskrediter samt beviljat gynn samma betalningsvillkor vid maskinleveranser. U. S. A. har även utsänt sakkunniga, som medverkat vid planeringen av ny produktion och vid dess praktiska genomförande. U. S. A. skaffar sig därigenom icke blott nya tillskott till sin egen pro-

duktionskapacitet i nuvarande läge utan även betydande ekonomiska intressen och kontrollmöjligheter i de sydamerikanska länderna. De sydamerikanska staterna understödja varandra även sinsemellan vid industrialiseringsplanernas genomförande och ha delvis inlett ett intimt samarbete på detta område. Det synes härvid röra sig ej blott om materiellt och finansiellt bistånd utan även om ansatser till en mellanstatlig planekonomi i syfte att fördela arbetsuppgifterna och främja deras fullföljande. Ett av de intressantaste stegen i denna riktning utgör ett avtal mellan Brasilien och Argentina av den 21 november 1941, enligt vilket de båda länderna skola samarbeta i syfte att befrämja uppkomsten av nya industrier och förbättringar på jordbrukets och boskapsskötselns område. Båda parterna förbinda sig att under en tid av tio år ömsesidigt befria nya industriernas produkter från importtullar.

Den största omfattningen har industrialiseringsarbetet nått i Brasilien, där landets mångsidiga och rika råvarubas utgör grundvalen för stora expansionsmöjligheter. Som industristat har Brasilien gått förbi Argentina och Chile. U. S. A:s bistånd har varit mycket omfattande härvidlag, och de till Brasilien i industrialiseringssyfte lämnade krediterna uppgå enbart under de senaste två åren till ett miljardbelopp i kronor räknat.

Av stor betydelse äro bl. a. planerna på att utvidga den tunga industrien. Brasilien förfogar som bekant över järnmalmstillgångar, som icke blott äro synnerligen stora utan som delvis även äga mycket hög kvalitet. Koncessionen för en del av järnmalmsfyndigheterna i Minas Geraes, som tillhöra de största i världen, har sedan tiden före förra världskriget ägts av ett engelskt konsortium, Itabira Iron C:o. Att exploateringen av fyndigheterna under alla dessa år lett till obetydliga resultat beror enligt brasilianarnas åsikt på de internationella järn- och stålorganisationernas motstånd. Brasiliens planer på att själv övertaga fyndigheternas utnyttjande

äro ävenledes gamla. Strax före krigsutbrottet överläts kon-
 cessionen åt ett brasilianskt företag, men först omkring års-
 skiftet 1941/42 kom en överenskommelse till stånd om gruv-
 driftens igångsättande i större skala. Itabira Iron Co:s finan-
 siella rättigheter lära sedermera ha övergått i brasilianska sta-
 tens händer. Man utbygger även med hjälp av amerikansk
 kredit järnvägen mellan gruvdistrikten i Minas Geraes och
 hamnstaden Victoria för större malmtransporter.

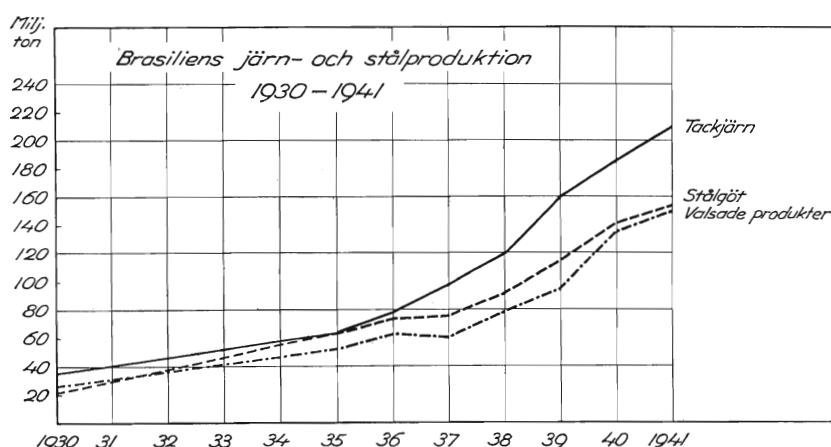

Fig. 27.

I samband med åtgärderna beträffande järnmalmproduktionen stå projekten att utbygga den brasilianska järn- och stålproduktionen. Denna industrigren har emellertid, såsom framgår av ovanstående diagram, redan sedan början av trettioalet uppvisat en jämn och betydande utveckling. Tackjärnsproduktionen har ökat snabbt, särskilt från år 1936. För stålgöt liksom för valsade produkter uppvisar produktionen ävenledes en betydande stegring, även om denna varit långsammare än i fråga om tackjärn. Under senare tid har järn- och stålimporten, som år 1939 uppgick till omkring 240 000 ton, ej obetydligt minskats, medan de små exporterade kvantiteterna (1939: 23 000 ton) mer än fördubblats.

Efter förhandlingar med stål- och finanskreter i U. S. A. fattades 1941 beslut om att med deras bistånd upprätta ett stort stålverk i Volta Retonda. Det skall drivas av det nybildade Cia Siderurgica Nacional och beräknas bli färdigt till slutet av år 1943. Det skall till en början erhålla en kapacitet av 300 000 ton per år. Så småningom skall kapaciteten ökas till 750 000 ton per år. Brasilien skall enligt detta program bli i stånd att i huvudsak försörja sig själv på detta område och samtidigt kunna exportera i större utsträckning än hittills.

Stora ansträngningar göras även för att utvidga kolproduktionen bl. a. med hänsyn till det nya stålverket och andra industriella nyskapelser. Trots att landet icke är självförsörjande, kunna dock vissa kolsorter exporteras, såsom till Argentina och andra grannländer.

Med hjälp av amerikanska experter genomforskas landet med synnerligen goda resultat efter nya råvarutillgångar. Samtidigt utnyttjas de redan kända råvarukällorna bättre. Särskilt stor energi lägges ned på utvinningen av krigsviktiga råvaror, såsom koppar, bly, nickel, mangan, wolfram o. dyl. De stora bauxitförekomsterna, vilka delvis äro nyupptäckta, bearbetas såväl för export som för utveckling av aluminiumindustrien inom landet.

En framträdande roll i den övriga råvaruproduktionen spelar framställning av rågummi ur de brasilianska gummiträden. Denna produktion äger givetvis efter Japans besättande av gummidistriktet i Ostasien största intresse för U. S. A. Man räknar med att i Brasilien kunna uppnå en produktion av 30 000 ton rågummi årligen, vilket emellertid blott utgör en bråkdel av de förlorade tillgångarna i fjärran Östern.

En mycket betydande expansion har ägt rum inom den brasilianska textilindustrien, som ju har förmånen att bygga på inhemska råvarubas. Nya företag ha förlagts dels till de större städerna och dels till råvarudistriktet. Brasilien är

även i stånd att exportera textilvaror i rätt avsevärda och ökande mängder, som gå till flera sydamerikanska länder med otillräcklig egen produktion.

Man söker även med stöd av brasilianska staten utnyttja Brasiliens rikedom på skogar för upprättandet av en egen celluloosa- och pappersindustri i staten Parana. Även på dessa områden medverkar den amerikanska expertisen. Trots skogsrikedomen förefinnas dock icke för celluloosaframställning användbara träsorter i de obegränsade mängder, som man skulle tro. Klabin, Irmaos & C:ie, en välkänd brasiliansk industrikoncern, bygger med statsstöd en pappersfabrik, som skall färdigställas redan detta år och har en kapacitet om 32 000 ton tidningspapper. Detta är nära hälften av landets behov, och man hoppas härigenom verksamt kunna mildra den betydande pappersbrist, som alltmera gjort sig gällande under kriget. Maskinutrustningen till denna fabrik har levererats från U. S. A.

Även på många andra än de här nämnda industriella områdena försiggår en ej oväsentlig expansion i Brasilien. Flera nya cementfabriker ha byggts, och dessa anses kunna täcka landets hela behov. En del kemiska och kemisk-tekniska produkter framställas numera inom landet. Flygmaskinfabriker ha nyupprättats. Bortsett från de amerikanska krediterna medför även den för Brasilien under detta krig särskilt gynnsamma exportkonjunkturen och den delvis härav förorsakade penningrikigheten en stark stimulans till en expanderande investeringsverksamhet. En viss broms — ehuru denna just för Brasiliens vidkommande är mindre än för Sydamerika i övrigt — skapas av svårigheterna att från det krigförande U. S. A. erhålla tillräcklig maskinutrustning.

Om också Brasilien tack vare särskilt gynnsamma omständigheter och en särskilt stark protegering från U. S. A:s sida står i förgrunden i fråga om industrialiseringen i Sydamerika, så kan dock sägas, att en betydande allmän tendens till

industriell expansion gör sig gällande även i så gott som alla de övriga staterna. Givetvis föreligga väsentliga skillnader i industrialiseringens grad eller inriktning allt efter de olika ländernas speciella förutsättningar. Så gott som över allt möter man emellertid en intensifierad medverkan i en eller annan form från U. S. A.

Enligt investeringsuppgifterna för 1942 har den industriella expansionen i Argentina varit särskilt stark under sistlidna år. Under 1942 upprättades sålunda aktiebolag med ett sammanlagt kapital om 330,2 milj. Peso¹, varav 110 milj. investerades i rena fabriksföretag och 115 milj. kommo på handelsföretag och blandade handels- och industriföretag. I första rummet kommo livsmedelsindustrien med 30 milj. Peso samt textilindustrien med 28 milj. Peso investerat kapital. Här efter följde företag ur den kemiska branschen, gjuterier och pappersfabriker med vardera mellan 10 och 12 milj. Peso i kapital.

En del framsteg ha även gjorts i fråga om produktionen av metalliska råvaror och deras bearbetning. I en promemoria, som utgivits av argentinska industriförbundet anföras flera stora projekt för den närmare framtiden. Sålunda skall produktionen av koppar, zink, aluminium, järn och legeringsmetaller upptagas, respektive utvidgas. Samtidigt skall även förädling av dessa metaller ske inom landet. I fråga om zink och koppar anser man sig kunna uppnå full självförsörjning, medan på järn- och stålproduktionens område behovstäckning genom egen tillverkning endast planeras för vissa artiklar. Vad gäller kemiska råvaror, skall självförsörjning med svavel eftersträvas. I promemorian meddelas även, att en nyupprättad karbidfabrik togs i bruk under 1942, men åter måste stängas på grund av de utländska konkurrenternas prissänkningar. Det argentinska industriförbundet framhåller med en viss skärpa, att utländsk hjälp vid de nämnda projektens genomförande skall

¹ 1 argentinsk Peso motsvarar c:a 1 krona.

inskränkas till ett minimum, då man är besluten att själv behålla initiativet i den framtida utvecklingen.

I Chile har likaledes ett flertal nya industrier vuxit fram under kriget. Synnerligen starkt har textilindustrin utvecklats. Den kan numera anses vara Chiles förnämsta industrigren. Även järnproduktionen och järnförädlingen äro i tillväxt. Belysande är att i år det första hemmabyggda lokomotivet tagits i bruk. Kopparproduktionen, som redan före kriget hade stor omfattning, har ytterligare utvidgats. De större planerna på en egen cellulosatillverkning synas däremot tills vidare ha skrinlagts.

I Bolivia försiggår ett anmärkningsvärt allsidigt industriellt uppbyggnadsarbete. Sedan krigets början har tillverkning av ett stort antal olika varutyper startats eller utvecklats. Fabriker för tillverkning av textilvaror, emballage, kemikalier, farmaceutiska artiklar, stålmöbler m. m. kunna nämnas. Tennproduktionen utvecklas starkt för U. S. A:s räkning. Även i Bolivia har gummiproduktion upptagits i större skala, varvid det utvunna rågummit likaledes ställes till U. S. A:s disposition.

De nämnda exemplen utgöra endast en liten del av de belägg, som stå till buds rörande industrialiseringsvägen över de sydamerikanska staterna. De torde dock kunna vittna om, att industrialiseringen är väsentligt mera omfattande och planmässig nu än åren 1914—18. I en rapport, som av en amerikansk industrikommission efter en studieresa i Sydamerika avlagts till National Research Council, fastslås att de sydamerikanska staterna efter krigets slut komma att ha uppnått en hög grad av industrialisering.

Hur de nyskapade industriernas framtid kommer att gestalta sig är ännu ovisst. I den sydamerikanska diskussionen ha stora farhågor uttalats för de nya industriernas öde vid en kommande fred. Det är dock sannolikt, att de nya tillverkningarna liksom efter förra kriget komma att tullskyddas och i huvudsak

bevaras, då de hunnit ingå såsom en väsentlig del av de berörda ländernas näringsliv. Svårast torde dock det framtida läget bli för den rent krigsbetingade produktionsutvidgningen, såsom den produktion av olika krigsviktiga metaller, vilken huvudsakligen bedrivs för täckande av de nuvarande behoven i U. S. A.

Vad beträffar den framtida utvecklingen av det svenska handelsutbytet med de sydamerikanska staterna måste läget bedömas ur flera olika synpunkter. Att Sydamerika efter krigets slut skulle ha nått en större grad av självförsörjning i fråga om de varor, som tidigare ingått i vår export dit, torde man icke behöva befara. Att en viss reducering av exportmöjligheterna på några punkter kommer att inträda, såsom i Brasilien ifråga om papper, trävaror, en del järn- och stålvaror, får man dock räkna med. Å andra sidan har utvecklingen här i Sverige ej heller stått stilla. Bland annat kommer väl sannolikt utvecklingen på det träkemiska området att med tiden öppna en del nya perspektiv även för vår exporthandel. Avsättningen av våra tekniska specialprodukter torde vidare icke nämnvärt kunna begränsas av Sydamerikas egen produktion. För övrigt har det ju visat sig att en stat, som genomgått en viss industrialiseringsprocess, kan ha mycket stora importbehov, även om dessa i vissa avseenden ändrat karaktär. Nya kompletteringsbehov samverka här med en höjd levnadsstandard och kräva utbyte med länder på en högre förädlingsnivå. Detta var just fallet med de sydamerikanska länderna efter förra världskriget om också på ett helt annat plan än det som nu uppnåtts. I den mån industrialiseringsprocessen fortsätter efter handelsförbindelsernas återupprättande torde dessa länder även för Sveriges vidkommande kunna bli en avsättningsmarknad för investeringsmateriel. Allvarlig ter sig emellertid den intimare och av kriget framkallade sammanlänkningen med U. S. A:s näringsliv. Industrien i U. S. A. kommer säkerligen att begagna sig av landets under kriget

ökade politiska och ekonomiska inflytande och detta än mera, då efter kriget en av staten understödd exportpolitik sannolikt kommer att bli ett viktigt led vid lösningen av de då svårartade omställnings- och sysselsättningsproblemen.

Erik Heinertz.